SPRAWOZDANIE

Z CZYNNOŚCI WYDZIAŁU

TOWARZYSTWA HISTORYCZNEGO WE LWOWIE

TUDZIEŻ

KOMITETU REDAKCYJNEGO

KWARTALNIKA HISTORYCZNEGO

za rok 1889/90

(od 1. października 1889 do 30. września 1890).

WE LWOWIE.

NAKŁADEM TOWARZYSTWA.

Z drukarni Władysława Łozińskiego. — Zarządca W. J. Weber.

1890.

Skład Wydziału.

Prezes dożywotni:

Xawery Liske.

Zastępca Prezesa:

Tadeusz Wojciechowski.

Skarbnik:

Saturnin Kwiatkowski.

Sekretarz:

Oswald Balzer.

Członkowie Wydziału:

Franciszek Piekosiński.
Roman Pilat.
Antoni Prochaska.

Z rzeczy, dokonanych w ciągu ubiegłego roku administracyjnego 1889/90, zaznacza Wydział Towarzystwa dwa ważne fakta, które wymagają kilku słów wyjaśnienia.

Jednym z nich jest odbyty we Lwowie w dniach 17 do 19 lipca b. r. Drugi Zjazd historyków polskich. Zjazdu tego nie urządzał wprawdzie Wydział Towarzystwa jako taki, lecz Komitet osobno w tym celu złożony [1]); gdy jednakowoż inicyatywa do zwołania Zjazdu wyszła od Wydziału i wszyscy bez wyjątku jego członkowie weszli — obok innych zaproszonych — w skład Komitetu, przeto mniema Wydział, iż Zjazd ten uważać może w głównej mierze za swoje dzieło i o nim na tem miejscu wspomnieć ma prawo i obowiązek; nadto wzgląd, iż Komitet sam nie posiada organu, w którym mógłby złożyć sprawę ze swoich czynności, a zarazem odeprzeć czynione mu zarzuty, skłania Wydział do przeprowadzenia dyskusyi nad tą sprawą w niniejszem Sprawozdaniu.

Jaki był powód zwołania Zjazdu, cel i program, zakreślony jego działalności, nad tem nie ma potrzeby rozprawiać szerzej na tem miejscu; rzeczy te wyjaśniono w osobnej odezwie, rozesłanej w swoim czasie przez Komitet wszystkim historykom polskim. Wystarczy przypomnieć ogólnie, że program Zjazdu obejmował kwestye wydawnicze i metodyczne zarówno jak i syntetyczne, że ogarnął nie tylko dzieje krajów rdzennie polskich, ale zarazem i tych, które historya, łącząc w jednę polityczną całość, wprowadziła w sferę oddziaływania cywilizacyi polskiej i cywilizacyą tą przejęła, t. j. Litwy i Rusi. Była chwila, kiedy — nawet ze strony najżyczliwiej dla sprawy usposobionych — wątpiono

---

[1]) W skład Komitetu wchodzili: Dr. Xawery Liske jako prezes, dr. Oswald Balzer jako sekretarz, dr. Władysław Abraham, dr. Bronisław Czarnik, Ludwik Dziedzicki, dr. Ludwik Finkel, dr. Zdzisław Hordyński, dr. Wojciech Kętrzyński, dr. Ludwik Kubala, Saturnin Kwiatkowski, Władysław Łoziński, dr. Antoni Małecki, dr. Fryderyk Papée, dr. Franciszek Piekosiński, dr. Roman Pilat, dr. Antoni Prochaska, Karol Rawer, dr. Henryk Sawczyński, dr. Aleksander Semkowicz i dr. Tadeusz Wojciechowski jako członkowie.

w udanie się Zjazdu; kwestyonowano bądź to jego potrzebę, bądź też zaczepiano poszczególne punkta jego programu. Zjazd rozwiał szczęśliwie wszystkie te obawy; liczny współudział historyków ze wszystkich dzielnic polskich, a nadto i dwu młodych, sympatycznie witanych pracowników pobratymczego narodu czeskiego, dowiódł, że program ten potrafił wzbudzić szerokie zainteresowanie i okazał się żywotnym; przeszło dwadzieścia przedyskutowanych referatów, dotykając najrozmaitszych kwestyj, wypełniło wszystkie punkta programu. Może to było tylko złudzeniem Komitetu, wszelako zdawało się, że Zjazd wywarł w ogólności jak najlepsze wrażenie. Mimo to jednak w organach opinii publicznej przebijał w przeważnej części jak gdyby ujemny o Zjeździe sąd; dla czego? — dociec trudno, gdyż organa te nie zadały sobie pracy dowieść tego zdania; domyślać się chyba wolno, że przebieg i wynik obrad niezupełnie odpowiedział z góry powziętym oczekiwaniom radosnym, a widzieć też było można, że do tej ujemnej krytyki przyczyniła się też niedostateczna znajomość stanu i potrzeb naszej historyografii, i co ważniejsza, niekiedy nawet wprost zła wiara, zaprzeczająca rozmyślnie faktom rzeczywistym i prawdziwym.

Pomijając owe zarzuty, które bądź to nie dają podstawy do odpowiedzi, bądź też odpowiedzi nie są godne, dotkniemy jeszcze w kilku słowach zarzutów, podniesionych przeciwko samej działalności administracyjnej Komitetu.

Jednym z nich jest zarzut niedopuszczenia kilku zgłoszonych referatów pod obrady Zjazdu, o co nawet Komitetowi publiczną wytoczono sprawę. P. Korzon [1]) ujął się za dwoma tego rodzaju referatami, p. Askenazego: *Polacy przed trybunałem rewolucyjnym we Francyi r. 1794* i p. Dicksteina: *W sprawie badań nad historyą nauk matematycznych w Polsce*, p. Waliszewski zaś podniósł żale z powodu odrzucenia nadesłanego przezeń referatu: *O nieprawidłowości naszego ustroju politycznego i jej przyczynach.* Szczególnie pouczającym jest przebieg sprawy ostatniej. Kiedy Komitet odesłał p. Waliszewskiemu jego pracę, pojawił się w dwu pismach dziennych galicyjskich [2]) list otwarty, według wyraźnego zapewnienia obu Redakcyj od samego „p. Waliszewskiego otrzymany“ z rekryminacyami przeciw Komitetowi z powodu odesłania referatu. Komitet w obu tychże dziennikach odpowiedział bez zwłoki, wykazując n i e p r a w d z i w o ś ć podniesionych przeciwko niemu zarzutów przez przytoczenie oryginalnego tekstu swojego pisma, wystosowanego do p. Waliszewskiego z racyi odesłania mu referatu. Na tem chwilowo sprawa umilkła. Aliści w ogłoszonej przed kilku

---

[1]) Wrażenia ze Zjazdu historyków, w Ateneum, zeszyt wrześniowy str. 564.

[2]) Nowa Reforma nr. 73 z 29 marca i Kuryer lwowski nr. 89 z 30 marca b. r.

tygodniami nowej pracy p. Waliszewskiego [1]) podnosi tenże autor, iż owego, rzekomo odeń pochodzącego listu przeciw Komitetowi nie napisał wcale, że jestto podrobiony dokument, i że „redakcya pisma, które wydrukowało list ów, nie raczyła nawet odpowiedzieć na protestacyą, z którą się p. Waliszewski odezwał“. To oświadczenie, o ile dla Komitetu stanowi prawdziwą satysfakcyą, rodzi nowe pytanie, na które próżno szukać odpowiedzi: jakim sposobem rzeczone dzienniki mogły drukować falsyfikat z wyraźnym zapewnieniem, że list pochodzi od p. Waliszewskiego, i dla czego dotąd nie podały żadnego wyjaśnienia tej sprawy w interesie własnego tak dotkliwie naruszonego honoru dziennikarskiego, tem bardziej, że jedno z nich zamieściło już nawet wielce pochlebną wzmiankę o wspomnianej najnowszej pracy p. Waliszewskiego, a zatem z treścią jej zapewne dobrze już zapoznać się musiało. W każdym razie jestto rzecz ubolewania i napiętnowania godna, iż znaleść się mógł ktoś, kto podszywając się pod nazwisko p. Waliszewskiego i nadużywając zaufania publiczności, a jak przypuszczamy i redakcyj samych, śmiał w złej wierze wystąpić z nieuzasadnionymi zarzutami przeciw Komitetowi i Zjazdowi, w chwili kiedy Zjazd ten przygotowywał się dopiero i wyrzekaniami na temat stronniczości i ograniczenia swobody słowa i przekonań łacno mógł być narażony na niepowodzenie.

Cóżkolwiekbądź jednak, p. Waliszewski nie rozgrzesza bynajmniej Komitetu z winy, iż referat jego usunięty został z porządku dziennego obrad Zjazdu. Potrzeba wyjaśnienia sprawy zachodzi zatem i co do tego punktu.

Wyjaśnienie jest zgoła proste. Komitet wychodził z zapatrywania, iż zadaniem jego jest czuwać nad tem, ażeby dla obrad Zjazdu przygotowany został materyał odpowiedni, i ażeby im zapewnić należytą godność i powagę. Komitet nie sądził zatem — jak sądzić zdają się pp. malkontenci — że każdy na jego ręce nadesłany referat już przez to samo umieszczony być musi na porządku dziennym Zjazdu: przeciwnie, badał on każdy referat pod względem jego treści i formy, zastanawiając się nad jego kwalifikacyą do obrad. Stąd wyprowadził on dla siebie prawo, którego zresztą innym komitetom zjazdowym nikt nigdy nie zaprzeczał, odrzucenia takich referatów, które w przekonaniu jego kwalifikacyi tej nie posiadały, przewidując zresztą z góry, że go nie miną za to zaprawione osobistą niechęcią zarzuty. Mniemał tedy, że czysto monograficzne opracowania poszczególnych faktów dziejowych, cenne zresztą i interesujące same w sobie, nie przedstawiają substratu do dyskusyi na Zjeździe, i nie przyjął z tego powodu referatu p. Askenazego, że dyskusya nad rozwojem nauk matematycznych i w ogóle ścisłych w Polsce może być ze znajomością rzeczy i pożytkiem przeprowadzoną tylko w gronie specya-

---

[1]) Polska i Europa w drugiej połowie XVIII wieku, przedmowa str. VI i VII.

listów w naukach ścisłych, którymi historycy nie są, i dla tego nie przyjął referatu p. Dicksteina; że wreszcie sprawa nieprawidłowości ustroju Rzpltej nadawałaby się wprawdzie bardzo do omówienia na Zjeździe, ale w tym sposobie, iżby walczono o poglądy, o rzecz samę, nie zaś przeciw osobom jako takim; i dla tego nie przyjął napisanego w zbyt ostrym tonie, pełnego osobistych wycieczek a przez to powadze Zjazdu ubliżającego referatu p. Waliszewskiego.

Tem większą niespodziankę dla Komitetu stanowi dalszy zarzut p. Waliszewskiego [1]), jakoby Komitet „nie dopuścił go do uczestnictwa w posiedzeniach kongresowych“ i „mimo przeciwnych zapewnień, z któremi się doń zgłoszono, nie przysłał mu żadnego okólnika i innych druków rozsyłanych uczestnikom Zjazdu ani nie zawiadomił go o dniu posiedzeń“. Rzecz przedstawia się w rzeczywistości w ten sposób: Po odesłaniu referatu p. Waliszewskiemu otrzymał Komitet od niego zapytanie, czy wyłączenie jego referatu jest zarazem wyłączeniem jego osoby od udziału w Zjeździe. Na to odpowiedział Komitet, że tak bynajmnej nie jest, że udział każdego pracownika na niwie historyi polskiej, a zatem także i p. Waliszewskiego, zostanie przez Komitet z chęcią przyjęty. Na to pismo nie otrzymał już Komitet żadnej zgoła odpowiedzi od p. Waliszewskiego, gdy zaś poprzedniego zapytania nie mógł wcale uważać za stanowcze zgłoszenie uczestnictwa, i gdy we wszystkich niemal dziennikach polskich przedtem i później kilkakrotnie ogłaszał, jakie są warunki uczestnictwa (których p. Waliszewski nie dopełnił), przeto Komitet p. Waliszewskiego za uczestnika uważać nie mógł, i z tego powodu nie przesłał mu ani druków Zjazdu ani zawiadomienia o dniu posiedzeń, jak ich zresztą nie przesyłał żadnemu z historyków polskich, którzy uczestnictwa swego nie zgłosili. P. Waliszewski, który wielokrotnie narzeka na to, że jest wyjmowany z pod „prawa pospolitego“, raczy może przyznać, że w tym wypadku właśnie „prawo pospolite“ zostało doń zastosowanem, a może też i usprawiedliwi Komitet, iż nie widział powodu stosować doń „prawa wyjątkowego“.

Dalszy zarzut, który przeciw Komitetowi podniesiono, polega na tem, że gdy nad wszystkimi referatami dopuszczoną została dyskusya na Zjeździe, Komitet nie dopuścił jej nad odczytem wygłoszonym na pierwszem posiedzeniu ogólnem, stawiając przez to odnośnego prelegenta w położeniu niejako uprzywilejowanem [2]). W odpowiedzi na to przytaczamy przepis § 2. Regulaminu obrad Zjazdu następującej treści: „Przedmiotem pierwszego posiedzenia ogólnego będzie inauguracya czynności i ukonstytuowanie się Zjazdu, tudzież o d c z y t b e z d y s k u s y i“. Regulamin ten nabrał mocy obowiązującej nie z woli Komitetu, lecz z uchwały Zjazdu, którego Szanowny oponent był członkiem i wiceprezesem; regula-

---

[1]) Polska i Europa, przedmowa str. VI i przyp. 1.
[2]) T. Korzon w Ateneum z września b. r. str. 564.

min przyjęty został przez Zjazd jednogłośnie. Jeżeli p. oponent miał co przeciwko temu postanowieniu, należało wystąpić z odmiennym wnioskiem, a w każdym razie nie można z powodu powyższego postanowienia występować przeciwko Komitetowi, lecz należy uczynić zarzut Zjazdowi całemu i wszystkim jego członkom, a zatem także i sobie samemu.

Do wykonania powziętych przez Zjazd uchwał, a w szczególności zapadłej wskutek referatu prof. Liskego uchwały zorganizowania kółek naukowych na prowincyi, Wydział Towarzystwa na razie przystąpić jeszcze nie mógł. Zjazd odbył się w drugiej połowie lipca, poczem rozpoczęły się ferye, niedawno dopiero skończone, wśród których rozwinięcie akcyi w tym kierunku było wprost niemożliwem. Przedmiotami tymi, a w szczególności organizacyą kółek naukowych, zajmie się Wydział w ciągu roku przyszłego i spodziewa się przed najbliższem Walnem Zgromadzeniem wystąpić z dodatnimi rezultatami.

Sprawa Zjazdu wymaga bliższego wyjaśnienia w jednym jeszcze punkcie, mianowicie ze strony finansowej. Szczegółowe zamknięcie rachunków kasowych Komitetu przedstawione zostanie w dodatkach do drugiego tomu *Pamiętnika Zjazdu*; na razie zaznaczamy, iż stan tej kasy w obecnej chwili mimo udzielonej już poprzednio zaliczki 100 zł. z kasy Towarzystwa historycznego wynosi 51 zł. 3 ct. stanu czynnego; nie są zaś jeszcze pokryte koszta druku drugiego tomu *Pamiętnika*, tudzież inne pomniejsze wydatki, jakie się okażą potrzebnymi, tak iż Towarzystwo znajdzie się w konieczności udzielenia ponownej na ten cel subwencyi. Pokrycie tych wydatków — przynajmniej częściowe — spodziewa się Wydział znaleść w przychodzie z rozsprzedaży pozostałych exemplarzy *Pamiętnika Zjazdu*. Drugi tom *Pamiętnika*, obejmujący obrady i uchwały Zjazdu, opuści prasę drukarską z końcem roku 1890 lub w początkach roku 1891.

Dalszą ważną sprawą, przeprowadzoną przez Wydział w ciągu bieżącego roku, jest podjęcie nowego, samoistnie obok *Kwartalnika* rozwijać się mającego wydawnictwa p. t. *Materyały historyczne.* Wprawdzie już od samego początku istnienia Towarzystwa ogłaszano w każdym niemal zeszycie *Kwartalnika* źródła dziejowe; z natury rzeczy wynikało jednak, iż znaleść tam mogły miejsce tylko źródła pomniejsze, których objętość nie przekraczała zwykłych ram pisma peryodycznego. Dla rzeczy większych, tomowych lub kilkutomowych, nie było dotąd miejsca w publikacyach Towarzystwa. A jednak podjęcie takiego wydawnictwa na większy rozmiar zdawało się Wydziałowi zawsze rzeczą w wysokim stopniu pożądaną; jakkolwiek bowiem istnieje u nas kilka instytucyj lub fundacyj, przedewszystkiem zaś Akademia Umiejętności w Krakowie, które zadanie ogłaszania materyałów historycznych spełniają z uznania godną gorliwością, to jednak wobec ogromu czekających światła dziennego źródeł rękopiśmiennych i archiwalnych zawsze to jest pożądaną dla nauki rzeczą, ażeby dla pracy wydawniczej stworzyć jaknajwięcej nowych ognisk. Nadto trzeba dodać,

że źródła do dziejów Rusi Czerwonej, pomijając wydawane z fundacyi hr. Stadnickiego *Akta grodzkie i ziemskie*, leżały dotąd w znacznej części nietknięte, zwłaszcza te, które w przytoczonem co dopiero wydawnictwie ze względu na treść swoje nie mogły znaleźć pomieszczenia. Potrzeba podjęcia wydawnictwa w tym kierunku była tedy istotną i nasuwała się sama z siebie Towarzystwu historycznemu, które za zadanie postawiło sobie uprawianie historyi z szczególnem uwzględnieniem dziejów Rusi Czerwonej. Już też i w statucie Towarzystwa przewidzianą została możliwość podjęcia takiego wydawnictwa (§. 2 lit. d.) co jeżeli dotąd nie nastąpiło, przypisać należy szczupłym funduszom Towarzystwa. Podejmując obecnie to zadanie, z którego oby jaknajwiększa dla nauki wynikła korzyść, Wydział nie tai sobie trudności, jakie mu się nasuwają ze względu na ten sam niemal co przedtem stan funduszów, ani też nie śmie z tego samego powodu przyrzekać wiele na przyszłość. Jest zamiarem Wydziału ogłosić co roku jeden tom *Materyałów dziejowych*, głównie do dziejów Rusi Czerwonej odnoszących się, o ile oczywiście zamiarowi temu nie staną w przyszłości na zawadzie braki pieniężne. W myśl postanowień statutu (§. 13 lit. f.) członkowie Towarzystwa otrzymywać będą *Materyały* bezpłatnie; dla niećzłonków cena każdego tomu oznaczoną będzie z osobna po jego wyjściu.

Za rok bieżący (1889/90) ogłoszono pierwszy tom *Materyałów*, obejmujący *Regestr złoczyńców Grodu sanockiego z lat 1554—1638* w opracowaniu Prof. dra Oswalda Balzera. Z przyczyn niezależnych od Wydziału druk tego wydawnictwa opóźnił się nieco, skutkiem czego nie można go było rozesłać pomiędzy P. T. Członków przed Walnem Zgromadzeniem; nastąpi to już w czasie najbliższym, w dniach kilku lub kilkunastu. W przygotowaniu do dalszych tomów znajdują się: Pirawskiego Rzecz o stanie archidyecezyi lwowskiej, Zimorowicza krytyczne wydanie Kroniki miasta Lwowa i t. p.

Obok tej nowej publikacyi wspomnieć też należy słów kilka o dawniejszej, o *Kwartalniku historycznym*. Jak w latach poprzednich tak i teraz było dążeniem Komitetu redakcyjnego pismo to w miarę sił i możności postawić na wyżynie swojego zadania, a zachodzące braki i usterki, gdzie się to tylko dało, usunąć. Więc naprzód starano się o pozyskanie coraz to szerszego koła współpracowników - specyalistów, usiłowanie, które nie pozostało bez dodatniego rezultatu. Miły spełniając obowiązek, wyraża Komitek Wszystkim Tym, ktorzy pracą swoją usiłowania jego poparli, najszczersze podziękowanie. Wprowadzono też do *Kwartalnika* nowy dział, który, jak mniema Komitet, zapełni znaczną, dotkliwie aż dotąd odczuwać się dającą lukę. Wiadomo, iż w pismach naszych codziennych i tygodniowych, politycznych i belletrystycznych, pojawiają się od czasu do czasu drobniejsze artykuły historyczne, przynoszące nieraz nowy fakt lub nową myśl, które niebawem mijają niepostrzeżone. Od dawna uczuwano już potrzebę regestrowania takich drobnych artykułów, ażeby zwrócić

na nie uwagę pracującego historyka: ale jak dotąd, nikt się tego zadania nie podjął. Dopiero w *Kwartalniku* z roku właśnie ubiegłego pojawiły się tego rodzaju zestawienia z krótkiemi uwagami o treści lub wartości każdego artykułu, opracowane starannie i sumiennie przez dwu młodych współpracowników, pisma pp. Gubrynowicza i Krčeka. Sądzimy, iż historycy nasi innowacyą tę wdzięcznem przyjmą sercem.

Dodajemy też, iż co do objętości *Kwartalnik* z r. 1890 nie tylko nie stoi po za *Kwartalnikiem* z r. 1889, ale przewyższa go o przeszło jeden arkusz druku. Jeżeli mimo to ilość ocenionych książek i rozpraw (154) tudzież podanych notatek z literatury historycznej zagranicznej (119) jest mniejszą w stosunku do recenzyj i notatek zawartych w roczniku ubiegłym (216 i 148), to przyczyny tego należy szukać w okoliczności, że pewna część recenzyj obecnie ogłoszonych musiała ze względu na zawiłe i ważne kwestye przybrać na objętości, jak niemniej, iż produkcya historyograficzna w ostatnich czasach cokolwiek ilościowo się zmiejszyła, co też w następstwie pociągnęło za sobą zmniejszenie ilości zamieszczonych recenzyj. W ten sposób zyskała Redakcya możność podania większej ilości rozpraw samoistnych, tudzież wprowadzenia wspomnianego poprzednio nowego działu, obejmującego przegląd artykułów historycznych w czasopismach codziennych i tygodniowych.

Projektowanej na Zjeździe historyków przez jednego z referentów zmiany, ażeby w miejsce krótkiej Bibliografii dzieł zagranicznych zamieszczać w *Kwartalniku* szczegółowe oceny publikacyj obcych, nie uznaje Komitet za stosowną z przyczyn podniesionych na Zjeździe przez Sekretarza Wydziału.

Co do zebrań miesięcznych i odczytów na nich wygłaszanych nie dała się przeprowadzić reforma, jaką Wydział od dawna już uważa za pożądaną. Wydział nie tai sobie, iż niektóre odczyty mają charakter zanadto specyalny, że nie przedstawiają interesu dla szerszego koła członków, biorących udział w zebraniach miesięcznych, że należałoby przedstawiać rzeczy popularniejsze, dla wszystkich równo ciekawe i zajmujące. Próby zaprowadzenia zmiany w tym kierunku natrafiły jednak na nieprzełamany opór w stosunkach, wśród których rozwija się dzisiejsza praca historyograficzna. Każdy z prelegentów pracuje w pewnym obranym specyalnym kierunku, i co w danej chwili wygotuje, tem wygadza Towarzystwu, choćby to była rzecz, interesująca szczególnie tylko specyalistów. Od szczupłego — bardzo szczupłego! — grona prelegentów, popierających usiłowania Wydziału, a zajętych w przeważnej części ciągłą pracą zawodową, niepodobna wymagać osobnego dla celów Towarzystwa opracowywania ogólniejszych tematów w zakres ich specyalności wchodzących, na które zwykłe zajęcia ich zawodowe nie pozostawiają dostatecznego czasu. Szczerem sercem dziękuje Im Wydział za to, co dają, ułatwiając trudne samo w sobie zadanie zapełnienia porządku dziennego zebrań miesięcznych.

W ciągu roku ubiegłego przyszły do skutku następujące odczyty:

Dnia 19 października 1889 r.: Dra Wiktora Czermaka: Zgon Jerzego Lubomirskiego;

Dnia 16 listopada 1889 r.: Dra Oswalda Balzera: Urywek nieznanego promptuarza praw Mikołaja Chwałkowskiego;

Dnia 14 grudnia 1889 r.: Dra Fryderyka Papéego: Skole i Tucholszczyzna;

Dnia 18 stycznia 1890 r.: P. Aleksandra Czołowskiego: Wyprawa Kazimierza Wielkiego na Mołdawię r. 1359;

Dnia 22 lutego 1890 r.: Dra Władysława Abrahama: Przyjęcie chrześciaństwa w Polsce;

Dnia 22 marca 1890 r.: Dra Oswalda Balzera: Księga kryminalna sanocka z lat 1554—1638;

Dnia 19 kwietnia 1890 r.: Dra Ludwika Finkla: Napad Tatarów na Lwów r. 1695;

Dnia 24 maja 1890 r.: P. Aleksandra Czołowskiego: Bitwa pod Obertynem r. 1531;

Dnia 15 czerwca 1890 r.: Dra Antoniego Prochaski: Początki dziejopisarstwa litewskiego.

W wielkiej uroczystości narodowej złożenia zwłok Adama Mickiewicza na Wawelu wzięło Towarzystwo udział przez osobnego delegata, dra Oswalda Balzera; zamiast wieńca przeznaczyło kwotę 30 zł. na fundusz zapomogowy im Mickiewicza; wręczono ją tutejszemu Towarzystwu nauczycieli szkół wyższych, które taką fundacyą zapomogową utworzyło.

Członków liczyło Towarzystwo w roku bieżącym 246, co w porównaniu z cyfrą członków roku zeszłego 226 daje nadwyżkę 20. Nadwyżkę tę snadno można uważać za dowód wzrostu i rozwoju Towarzystwa; pod względem finansowym jednak nie daje ona tak znacznego pomnożenia dochodów, iżby Towarzystwo własnemi siłami podołać mogło wszystkim swoim zadaniom. Z tem większem uznaniem podnieść należy hojne poparcie materyalne, którego udzielili Towarzystwu: Wysoki Sejm krajowy, który jak w latach poprzednich, tak i w bieżącym przyznał subwencyą w kwocie 400 zł., WP. Władysław Łoziński, prawdziwy mecenas i dobrodziej naszego Towarzystwa, którego hojności w tym roku doznaliśmy w daleko jeszcze większej mierze niż poprzednio, mając możność wytłoczenia w drukarni Jego nie tylko *Kwartalnika*, ale także *Pamiętnika Zjazdu* tudzież pierwszego tomu *Materyałów historycznych* po cenie kosztu; wreszcie kilkunastu P. T. Współpracowników, którzy prace swoje do umieszczenia w wydawnictwach Towarzystwa bezpłatnie nadesłali. Wszystkim tym Instytucyom i Mężom najszczersze wyrażamy podziękowanie za udzielone poparcie.

Tę samę wdzięczność miło nam wyrazić imieniem Komitetu Zjazdu Świetnej Reprezentacyi Miasta Lwowa za odstąpienie obu sal ratuszowych na obrady Zjazdu tudzież udzielenie subwencyi w kwocie 600 zł. na podjęcie gości; Świetnemu Zarządowi Koła literackiego za gościnne podjęcie uczestników Zjazdu w swoich

lokalach; wreszcie Świetnemu Zarządowi Kasyna miejskiego za bezpłatne odstąpienie lokalu swego na przyjęcie, urządzone dla uczestników Zjazdu przez Towarzystwu historyczne.

W ciągu roku ubiegłego ubyło Towarzystwu przez śmierć czterech członków. Zmarł w Warszawie w sierpniu b. r. Senator Romuald Hube, nestor prawników naszych, jeden z najzasłużeńszych badaczów na polu historyi polskiego prawa. Nie tutaj miejsce mówić szczegółowo o zasługach ś. p. Hubego, ale niepodobna nie wyrazić głebokiego żalu z powodu ubytku tego sędziwego, a tyle do ostatniej chwili dla nauki czynnego pracownika. Zmarli: hr. Artur Potocki, mąż wielkiego obywatelskiego ducha i rzetelnych dla sprawy publicznej zasług; dr. Kajetan Orlecki, zasłużony badacz spraw ekonomicznych, wreszcie Bolesław Bieńkowski, gorliwy celów Towarzystwa popieracz. Cześć ich pamięci!

Sprawozdanie kasowe

za czas od 8. października 1889. do 14 października 1890.

	zł.	ct.	zł.	ct.
A) Przychód.				
I. Pozostałość kasowa z dniem 8. października 1889			602	57
II. Wkładki członków:				
a) za rok 1887/8	2			
b) za rok 1888/9	7			
c) za rok 1889/90	932	49		
d) za rok 1890/91	93	77	1035	26
III. Wstępne			32	
IV. Z prenumeraty *Kwartalnika:*				
a) za rok 1888/9	12			
b) za rok 1889/90	79	27		
c) za rok 1890/91	10		101	27
V. Rachunki księgarskie			339	17
VI. Subwencya Wysokiego Sejmu . .			400	
VII. Datki Członków			280	04
VIII. Odsetki od lokowanych chwilowo kapitałów w kasie Oszczędności .			33	93
IX. Drobne dochody (zwrot połowy kosztów cynkotypów, zwrot przesyłek pocztowych i t. d.)			25	13
Razem .			2849	37
B) Rozchód.				
I. *Kwartalnik Historyczny:*				
a) druk i papier.	854	56		
b) honorarya autorskie . . .	986	45		
c) introligator.	35	25		
d) litografia i cynkotypy . . .	19			
e) korespondencye i ekspedycya	94	40	1989	66
II. Zaliczka Komitetowi II. Zjazdu Historycznego			100	
III. Wydatki sekretarza Towarzystwa .			30	
IV. Wydatki podskarbiego Towarzystwa			8	72
V. Kursor			62	18
VI. Druk sprawozdania za rok 1888/9			15	95
VII. Na „Wieczystą fundacyą zapomogową dla sierót po nauczycielach gal. szkół średnich im. A. Mickiewicza“			30	
VIII. Eskont od niewypowiedzianych zwrotów				36
Razem .			2236	87

C) Zestawienie.

Przychód . .	2849·37	zł.
Rozchód . .	2236·87	„
	612·50	zł.

Spis członków Towarzystwa

w roku 1889/90.

A. Członek honorowy:

Roepell Ryszard, Wrocław.

B. Członkowie zwyczajni:

Abraham Władysław, Lwów.
Antoniewicz Jan Bołoz, Skomorochy.

Hr. Badeni Stanisław, Radziechów.
Balasits August, Lwów.
Balko Aleksander, Lwów.
Balzer Oswald, Lwów.
Barański-Ostaszewski Kazimierz, Lwów.
Barewicz Eugeniusz, Lwów.
Bartynowski Władysław, Kraków.
Barwiński Jan, Lwów.
Bełza Władysław, Lwów.
Hr. Benzestjerna Engeström Wawrzyniec, Poznań.
Bieńkowski Adam, Lwów.
† Bieńkowski Bolesław, Zbaraż.
Bieńkowski Ludwik, Lwów.
Bobrzyński Michał, Lwów.
Bocheński Józef, Lwów.
Borkowski Jan, Lisowce.
Hr. Borkowski Jerzy, Młyniska.
Borkowski Oktaw, Lwów.
Borzemski Antoni, Lwów.
Bostel Ferdynand, Lwów.
Bruchnalski Wilhelm, Lwów.
Brykczyński Stanisław, Pacyków.
X. Bukowski Julian, Kraków.
Bylicki Władysław, Lwów.

Celewicz Julian, Lwów.
Chołodecki Józef, Lwów.
Cieński Ludomir, Okno.
Cieński Stanisław, Wodniki.
Ćwikliński Ludwik, Lwów.
Czarnik Bronisław, Lwów.
Czarnik Kazimierz, Lwów.
X. Czartoryski Jerzy, Wiązownica.
Czaykowski Robert, Lwów.
Czermak Józef, Lwów.
Czermak Wiktor, Berlin
Czołowski Aleksander, Lwów.

Dąbczański Leszek, Lwów.
Dąbrowski Paweł, Lwów.
Hr. Dębicki Ludwik, Kraków.
Dembiński Bronisław, Kraków.
Demetrykiewicz Włodzimierz, Kraków.
Dickstein Samuel, Warszawa.
Dorożewski Napoleon, Lwów.
Hr. Drohojowski Jan, Lwów.
Drzewicki Józef, Sanok.
Dulęba Władysław, Lwów.
Dydacki Tomasz, Lwów.
Hr. Dzieduszycki Tadeusz, Niesłuchów.
Hr. Dzieduszycki Wojciech, Jezupol.
Dziedzicki Ludwik, Lwów.

Fąfara Julian, Lwów.
Fedorowicz Władysław, Okno.
X. Fijałek Jan, Kraków.
Finkel Ludwik, Lwów.
Fränkel Joachim, Lwów.
Franko Iwan, Lwów.
Hr. Fredro Jan Aleksander, Rudki.

Frenkel Stefan, Lwów.
Frydrych Jan, Lwów.

Głąbiński Stanisław, Lwów.
Gołemberski Jan, Lwów.
Gorski Kazimierz. Przemyśl.
Gorzycki Kazimierz, Lwów.
X. Gromnicki Tadeusz, Kraków.
Grünberg Kazimierz, Drohobycz.
Gubrynowicz Bronisław, Lwów.
Gubrynowicz Władysław, Lwów.

Heck Korneli, Stryj.
Heck Walery, Kraków.
Hibl Józef, Jaworów.
Hirschberg Aleksander, Lwów.
Hordyński Zdzisław, Lwów.
Horodyski Jerzy, Kociubińce.
† Hube Romuald, Warszawa.

Ihnatowicz Józef, Lwów.

Jahner Alfred, Lwów.
Janisch Ludwik, Kołomyja.
Janowicz Aleksander, Lwów.
Jędrzejowicz Stanisław, Jasionka.

Kaczkowski Zygmunt, Paryż.
Kalitowski Emil, Lwów.
Kallenbach Józef, Fryburg szwajcarski.
Karbowiak Antoni, Kraków.
Kasprzycki Piotr, Lwów.
Kawczyński Maksymilian, Lwów.
Kętrzyński Wojciech. Lwów.
X. Kloss Ludwik, Lwów.
Kluczycki Franciszek, Kraków.
Kocowski Włodzimierz, Lwów.
Konarski Franciszek, Lwów.
Kopia Henryk, Lwów.
Korzeniowski Józef, Kraków.
Korzon Tadeusz, Warszawa.
Kowalczuk Michał, Lwów.
Hr. Koziebrodzki Szczęsny, Chlebów.
Hr. Koziebrodzki Władysław, Chłopice.
Kraszewski Kajetan, Romanów.
Kruczkiewicz Bronisław, Lwów.
Krywult Waleryan, Lwów.
Kubala Ludwik, Lwów.
Kuczyński Franciszek, Lwów.
Kuliczkowski Adam, Lwów.
Kunaszowski Maciej, Łuka.
Kurek Michał, Lwów.
X. Kwiatkowski Leon, Błażowa.
Kwiatkowski Saturnin, Lwów.

Hr. Lanckoroński Karol, Rozdół.
Hr. Lasocki Czesław, Dębniki.
Latour Jan, Lwów.
Lenartowicz Karol, Tłuste.
Lepszy Leonard, Kraków.
Lewicki Anatol, Kraków.
Lisicki Henryk, Kalinów.
Lisiewicz Aleksander, Lwów.
Lisiewicz Zygmunt, Lwów.
Liske Xawery, Lwów.
Lorkiewicz Antoni, Stanisławów.

X. Biskup Łobos Jan, Tarnów.
Łoziński Władysław, Lwów.
Łuczkiewicz Kazimierz, Lwów.

Machek Emanuel, Lwów.
Maciszewski Maurycy, Tarnopol.
Majerski Stanisław, Lwów.
Małecki Antoni, Lwów.
Małecki Arkadyusz, Kołomyja.
Mandybur Tadeusz, Jarosław.
Margasz Władysław, Lwów.
X. Maryański Aleksander, Lwów.
Matijów Jan, Tarnopol.
Mazanowski Mikołaj, Lwów.
Menda Władysław, Lwów.
Miklaszewski Juliusz, Kraków.
Miłaszewski Erazm, Lwów.
Morawski Kazimierz, Kraków.
Morelowski Julian, Wadowice.
Hr. Mycielski Jerzy, Kraków.

Nawratil Arnulf, Lwów.
Nehring Władysław, Wrocław.
Niemczykiewicz Wojciech, Lwów.
Niezabitowski Włodzimierz, Lwów.
Nittmann Karol, Kraków.
Nogay Józef, Tarnopol.

Ogórek Józef, Lwów.
† Orlecki Kajetan, Nowy Sącz.
Orłowski Oktaw, Połowce.
Ossowski Godfryd, Kraków.
Ostrożyński Władysław, Lwów.

X. Paliwoda Marceli, Lwów.
Papée Fryderyk, Lwów.
Pawłowicz Edward, Lwów.
Pelikan Emil, Brody.
Pepłowski-Schnürr Stanisław, Lwów.
Piekosiński Franciszek, Lwów.
Pieniążek Ignacy, Negawczyn.
Pilat Roman, Lwów.
Pilat Tadeusz, Lwów.
Planer Izydor, Lwów.
Popiel Paweł, Ruszcza.
† Hr. Potocki Artur, Krzeszowice.
Hr. Potocki Roman, Pomorzany.
Prochaska Antoni, Lwów.
Próchnicki Franciszek, Lwów.
Hr. Przeździecki Konstanty, Kraków.
Przybysławski Władysław, Uniż.
Przysiecki Ludwik, Lwów.
X. Biskup Puzyna Jan, Lwów.
Kn. Puzyna Julian, Czarnołożce.

Raciborski Aleksander, Wojniłów.
Raciborski Ludwik, Lwów.
Ramułt Stefan, Lwów.
Rawer Karol, Lwów.
Hr. Rey Mieczysław, Przecław.
Rojek Ludwik, Lwów.
Rolny Wilhelm, Lwów.
Romer Gustaw, Zabełcze.
Rostafiński Józef. Kraków.
Ryszard Antoni, Kraków.
Rzepiński Stanisław, Lwów.

Ks. Sapieha Władysław, Oleszyce.
X. Sarna Władysław, Przemyśl.
Sawczyński Henryk, Lwów.
Sawczyński Zygmunt, Lwów.
Schirmer Edward, Lwów.
Schmidt Władysław, Lwów.
Semkowicz Aleksander, Lwów.
X. Siemieński Jan, Lwów,
Siemiginowski Włodzimierz, Torskie.
Sienicki Antoni, Kraków.
Hr. Sierakowski Adam, Waplewo.
X Skrochowski Eustachy, Kraków.
Skobielski Piotr, Brody.
Skupniewicz Józef, Lwów.
Skrzyński Kazimierz, Lwów.
X. Slósarz Jan, Lwów.
Słoniński Władysław, Lwów.
Służewski Michał, Lwów.
Smolka Stanisław. Kraków.
Sokołowski August, Kraków.
Sokołowski Maryan, Kraków.
Sołtys Tadeusz, Lwów.
Stankiewicz Maurycy, Kraków.
Starak Jan, Lwów.
Starzyński Stanisław, Lwów.
Sternal Tadeusz, Lwów.
X. Świstelnicki Zygmunt, Brody.
Swoboda Eugeniusz, Lwów.
Szadkowski Henryk, Lwów.
Szarłowski Alojzy, Kraków.
Szelestak Bronisław. Przemyśl.
Hr. Szeptycki Jan, Przyłbice.
Szomek Bolesław, Sanok.

Hr. Tarnowski Jan, Chorzelów.
Hr. Tarnowski Stanisław, Kraków,
Hr. Tarnowski Stanisław, Śniatynka.
Tomkowicz Stanisław, Kraków.
Topolnicki Jan, Wulka.
Tretiak Józef, Kraków.
Troskolański Tadeusz, Lwów.

Ulanowski Bolesław, Kraków.

Viebieg Henryk, Lwów.

Wąsowicz Mieczysław, Lwów.
Wernicki Józef, Łachowice.
Widman Karol, Lwów.
Wierzbicki Ludwik, Lwów.
Wisłocki Władysław, Kraków.
Włoszyński Ferdynand, Lwów.
Hr. Wodzicki Ludwik, Wiedeń.
Wojciechowski Tadeusz, Lwów.
Wolff Włodzimierz, Lwów.
Wrotnowski Antoni, Kęty.
Wszelaczyński Władysław, Lwów.
Wybranowski Leoncyusz, Lwów.
Wybranowski Roman, Uszkowice.

Zadurowicz Tadeusz, Lwów.
X. Zajchowski Józef, Przemyśl.
Zakrzewski Wincenty, Kraków.
Hr. Zamoyski Andrzej, Kraków.
Zenowicz Despot, Lwów.
Zoll Fryderyk, Kraków.
Zych Franciszek, Drohobycz.
Zygadłowicz Włodzimierz, Lwów.